

УДК 94(477)»15/17»:355.1

Радишевський Р. П.

ORCID 0000-0002-5279-8232

ТОМАШ ПАДУРА: ТРАГІЗМ ПОЕТА-ЛІРИКА

Анотація. У запропонованій статті зазначено, що доба польського романтизму з точки зору пошуків та напрямків діяльності творчих угруповань – період яскравий і барвистий, багатовимірний і неоднорідний. Важливим явищем того періоду в рамках польської романтичної літератури стала «українська школа», яка мала потужний вплив на поступ усієї польської літератури першої половини XIX ст.

Констатовано, що однією з найбільш яскравих постатей «української школи» польської літератури доби романтизму був Томаш Падура – талановитий поет, лірник, який зробив безцінний та одночасно неоціненний внесок як у польську, так і в українську культуру, літературу та музику і, черпаючи натхнення із фольклору та історичних козацьких дум Поділля, Волині та Київщини.

Метою запропонованої розвідки є спроба дослідження художньої еволюції української тематики в поетичній творчості Т. Падури. Завдання роботи визначені спробою обумовити причини посилення настроїв трагізму та песимізму в процесі художньої еволюції поетичної творчості Т. Падури.

У статті проаналізовано ідейно-художній світогляд, засвідчений в поезіях Т. Падури, його ідеалізація героїчного історичного минулого України, його утопічно-романтичні національно-патріотичні переконання та сподівання. У статті зазначається, що ілюзорність власних світоглядно-політичних поглядів та патріотичних сподівань з часом почав усвідомлювати й сам Т. Падура. Відтак, у його поезії посилюються нотки трагізму і песимізму, особливо після поразки повстання 1830–1831 років, яка поступово зумовила майже повну втрату інтересу з боку Т. Падури до громадських справ.

Ключові слова: польська література, українська польськомовна література, доба романтизму, Томаш Падура, лірика, українська школа польського романтизму.

Інформація про автора: Радишевський Ростислав Петрович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики, Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: rostyslav.r58@gmail.com

Radyshevskyi R.

TOMASZ PADURA: THE TRAGEDY OF THE LYRIC POET

Abstract. *The proposed article states that the era of Polish romanticism from the point of view of searches and directions of activity of creative groups is a bright and colorful, multidimensional and heterogeneous period. An important phenomenon of that period within the framework of Polish romantic literature was the «Ukrainian school», a bright, unique part of Polish society that lived in Ukraine, which had a powerful influence on the progress of all Polish literature in the first half of the 19th century.*

It was established that one of the most striking figures of the «Ukrainian school» of Polish literature of the Romantic era was Tomasz Padura - a talented poet, lyricist who made an invaluable and at the same time invaluable contribution to both Polish and Ukrainian culture, literature and music who drew inspiration from folklore and historical Cossack Dumas of Podillia, Volyn and Kyiv region and whose public activity caused polar positive or negative reactions.

The purpose of the proposed research is an attempt to study the artistic evolution of the Ukrainian theme in the poetic work of T. Padura. The tasks of the work are determined by an attempt to determine the reasons for the strengthening of the moods of tragedy and pessimism in the process of the artistic evolution of T. Padura's poetic work.

The article analyzes the ideological and artistic worldview evidenced in the poems of T. Padura, his idealization of the heroic historical past of Ukraine, his utopian-romantic national-patriotic beliefs and hopes, features of T. Padura's Ukrainophilism and T. Padura himself. Therefore, notes of tragedy and pessimism intensify in his poetry, especially after the defeat of the uprising of 1830–1831, which gradually caused an almost complete loss of interest on the part of T. Padura in public affairs. He saw a solution to the biggest problem of our time - the weakening of the Russian Empire and their conquering aspirations

in the future Polish-Ukrainian union. Nevertheless, the poet's mission as Poland's envoy to the Ukrainian people ended with the defeat of the November Uprising, and this defeat, in turn, dispelled his illusions about a quick release.

Key words: Polish literature, Ukrainian Polish-language literature, the age of romanticism, Tomasz Padura, lyrics, Ukrainian school of Polish romanticism.

Information about author: Radyshevsky Rostyslav, doctor of philology, professor, head of the department of Polish studies, Institute of philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: rostyslav.r58@gmail.com

Radyszewski R.

TOMASZ PADURA: TRAGEDIA POETY LIRYCZNEGO

Streszczenie. W proponowanym artykule stwierdza się, że epoka polskiego romantyzmu z punktu widzenia poszukiwań i kierunków działalności środowisk twórczych jest okresem jasnym i barwnym, wielowymiarowym i niejednorodnym. Ważnym zjawiskiem tego okresu w ramach polskiej literatury romantycznej była „szkoła ukraińska”, która wywarła ogromny wpływ na rozwój całej literatury polskiej pierwszej połowy XIX wieku.

Ustalono, że jedną z najwybitniejszych postaci „szkoły ukraińskiej” literatury polskiej epoki romantyzmu był Tomasz Padura – utalentowany poeta, liryk, który wniósł nieoceniony i zarazem nieoceniony wkład w kulturę polską i ukraińską, literatury i muzyki oraz czerpiąc inspiracje z folkloru i historycznych Dum Kozackich Podola, Wołynia i Kijowa.

Celem proponowanych badań jest próba zbadania ewolucji artystycznej tematyki ukraińskiej w twórczości poetyckiej T. Padury. Zadania pracy wyznacza próba ustalenia przyczyn umacniania się nastrojów tragizmu i pesymizmu w procesie artystycznej ewolucji twórczości poetyckiej T. Padury.

Artykuł analizuje ideowy i artystyczny światopogląd przejawiający się w wierszach T. Padury, jego idealizację bohaterskiej przeszłości historycznej Ukrainy, jego utopijno-romantyczne przekonania i nadzieje narodowo-patriotyczne oraz samego T. Padury. Dlatego nuty tragizmu i pesymizmu nasilają się w jego poezji, zwłaszcza po klęsce powstania z lat 1830–1831, co spowodowało stopniową niemal całkowitą utratę zainteresowania ze strony T. Padury sprawami publicznymi.

Słowa kluczowe: *literatura polska, ukraińska literatura polskojęzyczna, epoka romantyzmu, Tomasz Padura, liryka, ukraińska szkoła polskiego romantyzmu.*

Nota o autorze: *Radyszewski Rostysław, doktor filologii, profesor, kierownik katedry polonistyki, Instytut filologii, Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki.*

E-mail: rostyslav.r58@gmail.com

Постановка проблеми. Доба польського романтизму з точки зору пошуків та напрямків діяльності творчих угруповань – період яскравий і барвистий, багатовимірний і неоднорідний. Важливим явищем того періоду в рамках польської романтичної літератури стала «українська школа», яка мала потужний вплив на поступ всієї польської літератури першої половини XIX ст. До неї належали видатні митці слова, які черпали натхнення з української історії, культури та фольклору. Її представники, безмежно талановиті письменники, що заклали оригінальний, відмінний ракурс бачення нового «екзотичного» простору в польській художній традиції, – походили з Правобережжя, яке об'єднувало в той час землі Волині, Поділля та України (Київщини). Ідеологічним чинником, який консолідував цих поетів у формацію під назвою «українська школа» польського романтизму, було усвідомлення власної приналежності до прадавньої сарматської спільноти. Примноження та розширення проблематики власне польської літератури, насичення її художнього часопростору новими поетикальними засобами східного сусіда сприяло також розвитку та поглибленню українських художніх традицій та подальшому поступу українського національного відродження. «Письменники, які зараховуються до цієї школи, зуміли створити чи не єдиний напевно в європейській площині козацько-народний, український і шляхетсько-польський мистецький літературний синтез», – справедливо зауважував глибокий знавець україно-польського пограниччя Ст. Маковський [4].

Однією з найбільш яскравих постатей «української школи» польської літератури доби романтизму був Томаш Падура – та-

лановитий поет, лірник, мандрівний торбаніст, який зробив безцінний та одночасно неоціненний внесок як у польську, так і в українську культуру, літературу та музику і, черпаючи натхнення із фольклору та історичних козацьких дум Поділля, Волині та Київщини, – відчув себе виразником та невід’ємною часткою українського народу. Адже іншого культурного джерела на підтвердження своєї «іншості», відмінності власної національної ідентифікації й оригінальності він не знав.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Українське падурознавство XIX ст. представлено одним україномовним виданням «Співанок», натомість XX ст. репрезентовано достатньо скромним, але важливим львівським збірником «Твори Маркіяна Шашкевича і Якова Головацького з додатком творів Івана Вагілевича і Тимка Падури», київськими «Українською музою натхненні. Польські поети, які писали українською мовою», «Українські поети-романтики. Поетичні твори» та «Поезія українського романтизму», що, на жаль, не повно, але дуже актуально повертали українському народу його спадщину. У 2012 р. за сприяння Консульського відділу Посольства РП в Києві було опубліковане найбільш повне на сьогоднішній день двомовне видання творів поета «Томаш Падура. Вибрані твори».

Однією з найавторитетніших біографічних розвідок життєтворчості Т. Падури, яка не втратила свого значення й до сьогодні, справедливо вважається видана у 1875 р. у німецькому Познані без зазначення імені її автора «Справжня біографія Томаша Падури». Тільки у 1931 р. завдяки пошукам В. Гнатюка було виявлено справжнє ім’я її автора – Ф. Обухова-Воцатинська. Дослідженню тих або тих аспектів поетичної творчості Т. Падури присвячено чимало праць відомих польських філологів – С. Козака, Р. Пшибильського, С. Маковського, А. Вітковської, Е. Касперського, М. Інглота та ін. Серед авторитетних українських літературознавців – дослідників творчості Т. Падури слід назвати імена М. Зерова, С. Єфремова, В. Щурата, В. Гнатюка, В. Єршова, О. Астаф’єва, М. Брацки та ін. Водночас, чимало аспектів творчої

діяльності Т. Падури залишаються недостатньо вивченими, відтак потребують подальших досліджень.

Мету розвідки вбачаємо в дослідженні художньої еволюції української тематики в поетичній творчості Т. Падури. **Завдання** роботи визначені спробою обумовити причини посилення настроїв трагізму та песимізму в процесі художньої еволюції поетичної творчості Т. Падури.

Виклад основного матеріалу. Творча постать Т. Падури як одного з найбільш яскравих представників «української школи» польського романтизму по сьогоднішній день сприймається дослідниками одночасно як одіозна й, до певної міри, «канонічна». Він представляє певний етап ідеологічного національно-культурного розвитку не лише Поділля, а й усієї Правобережної України. Його суспільна діяльність викликала полярні позитивні або негативні реакції.

Т. Падура був глибоко переконаний у тому, що українці і поляки мають спільне історичне коріння і спільне історичне майбуття, сенс якого він вбачав у звільненні двох братніх народів від деспотичного гніту російської імперії. Свою творчу місію Т. Падура не відділяв від чітко декларованої громадської позиції і вбачав насамперед у тому, щоб пробудити в душах сучасників загамовані часом патріотичні почуття, зокрема, звертаючись до історичних прикладів героїчного спротиву українців загарбникам, що приходили на їхню землю. Художня героїзація подій історичного минулого України в поетичній творчості Т. Падури набувала одночасно й властвих епосі у цілому прикмет романтичної ідеалізації, й неприхованого утопічного мрійництва, яке вочевидь суперечило об'єктивним історичним фактам. Ілюзорність власних світоглядно-політичних поглядів та патріотичних сподівань з часом почав усвідомлювати й сам Т. Падура. Відтак, у його поезії посилюються нотки трагізму і песимізму, особливо після поразки повстання 1830–1831 років, яка поступово зумовила майже повну втрату інтересу з боку Т. Падури до громадських справ.

Визначальною рисою українофільства Т. Падури було його беззастережне сприйняття козацького минулого, а в основі концепції лежало утопічне переконання про те, що саме козацькі полки бо-

ротимуться в майбутньому за відновлення січової держави в союзі з відродженою Польщею. Звідси в поезії Т. Падури з'являється образ козацького проводиря, що мчить на коні на чолі козацьких загонів. Поет, перейнявшись цими ілюзіями, у 1828–1829 рр. пройшов усю Україну аж до Кубані, оспівуючи минулу славу анти-турецької козацько-польської боротьби й проголошуючи спільну боротьбу проти російського загарбника.

Т. Падура у своїх поезіях поставав прихильником тих найкращих часів, коли козаки жили в симбіотичному мирі з ляхами. Для нього «козак» і «лях» завжди «свої», їхнє побутування можна окреслити займенником «ми» – «разом в радах, разом в звадах», у них спільне все: щастя, воля, вороги, як, наприклад, це засвідчено у вірші «Запорожець»:

Їдна мати, їдні хати,
Разом в полі ставав кіш:
З ляхом билось, з ляхом жилось,
В ідним горшку прів куліш.

У поезії Т. Падури представлено своєрідний вимір свободи. Гармонійна спорідненість людини і природи видозмінюється у панування над останньою, адже «Площини морів, високі гори, / Наші вівтарі, пустоти!». У поезії «Веслярі» поет змалював вільне життя козаків, яких об'єднувала спільна пам'ять предків, а отже виникає трактування архетипного козака як людини, що ніби поклоняється шаблі – символу, який водночас є уособленням хреста, влади і стійкого морального кодексу, успадкованого від пращурів: «Над шаблю інших богів не маєм, / То нам по предках зістало». Крім того, свобода у психіці козаків у вірші «Веслярі» реалізується шляхом нехтування штучно визначеними кордонами та нав'язаною ззовні владою, адже всюди, де з'являється козак, простує за ним непереможний дух свободи:

Свогого панства границь не знаєм,
Бо серце пана не знає!
Гордих душ наших нужда покори
Не гнула писі ніколи...

Два згадані чинники дають змогу поетові проектувати образи «золотого минулого» (часи предків), на теперішній час, що постійно продовжується; завдяки цьому стилістичному прийому автор змалював образ непокірної людини-козака.

Поразку січневого повстання 1830–1831 рр. Т. Падура сприйняв як особисту драму. Ця невдача поклала край його романтичним козакофільським ілюзіям і спричинила внутрішній надлом і вичерпаність. Ані Весна Народів, ані Повстання українського люду 1855 року під Білою Церквою, де виголошували «козаччину або вольність», ані Кримська війна, ані Січневе повстання 1863 року вже не зворушили його як людину, вже раз розчаровану.

У 30–40-х роках з'явилося кілька оригінальних віршів і перекладів творів А. Міцкевича, а далі поет зовсім замовк. Хоча він уже не komponував «козацьких» пісень і дум, все ж залишався в тенетах своїх ілюзорних історичних уявлень та ідей – писав польською мовою «історичні» нариси про козаччину та її окремих діячів: «Українські козаки», «Богдан Хмельницький», «Іван Сірко», «Іван Мазепа».

Твір «Лірник» із присвятою «Тіням Івана Мазепа, гетьмана наддніпряського» існує у двох редакціях, представлених у збірках «Співи Томаша Падури» і «Письма Тимка Падури». У збірці «Співи Томаша Падури» цей вірш надруковано в дещо іншій редакції під заголовком «Відортова піня», тобто як належну до репертуару Григора Відорта. Музичну редакцію «Лірника» здійснив і М. Лисенко. Під час виконання пісні Г. Відорт викинув деякі строфи з політичних міркувань. У центрі твору, стилізованого під баладу, – народний співець в образі середньовічного менестреля, який мандрує замками та звертається до їхніх господарів, лицарів:

Відчиніте замку брами,
Нехай піснь в нім загуде!
Пожуриться співак з вами,
Пожуриться – та й піде.

Лірник зосереджує увагу слухачів на патріотичному минулому їхніх предків, прагне показати їм «всемогучу пісні власть». Для цього він використовує відповідні символи – меч, смерть, воскресіння.

Ще один твір, присвячений Івану Мазепі, – однойменна дума, яку Падура написав у Батурині 1828 р. Головний герой постає перед нами як багатостраждальний борець за визволення народу. Автор представив Мазепу в трагічному образі, спричиненому поразкою. Однак він закликає не впадати у відчай і стояти за свободу:

Але чом вроки слави, спасіння нагода
В твоїй думці покрили тихі, сумні хмари?
Твій бунчук похилила журба чи пригода,
Но стремить сльоза терпка на поблідлій тварі.
Не час, пане Мазепо, думати, гадати!..
Нехай палить Батурин кацапня кровава:
На жужелях внесла «ура!» храбрая Січ-Мати,
Гримлять гори сердюків, в полум'ї Полтава.
Те слово «за спасіння» довго ще гриміло,
Поки твої, Україно, жили діти рідні!
Бог забрав дюжу чесних, а пекло осіло
На землі предків наших – вороги негідні!

Сміливо та гостро звучить у творі протест проти анафеми «рідному гетьманові», оголошеної у церквах України, та сподівання на історичну справедливість, що нащадки достойно оцінять вчинки славетного сина своєї землі. І. Лесяк-Рудницький стверджував, що «у той час, коли перед виступом Шевченка нова українська література була політично радше безбарвна, саме... Тимко Падура насмілився прославляти гетьмана Мазепу як великого борця за свободу» [3]. Тут справді варто акцентувати, що жоден із тогочасних українських поетів не відважився на слова про Мазепу, які були певною мірою пророчими:

Довго то іще буде молитвою в дзвонах
Підкуплений офірник чесне ім'я кляти?
І на віру зневагу при тайні в поклонах
Невільникам нужденним царя поминати?
Прийде час, коли в світі правди суд настане,
Втогді посох і крилас в їдній щезнуть пісні;
А на гріб твій в безлюдді, Мазепо–гетьмане,
Внесе ангел народів кадила й пісні!

Україна у творчості Т. Падури постає перед читачем загадковим та екзотичним краєм, що споконвіку асоціювався зі свободою та волелюбністю, а опис українських краєвидів автор витримав у романтично-сентиментальному настрої, наслідуючи традиції «Пісень Оссіяна», яким притаманні темні, похмурі тони, неспокійні явища природи – рвучкий вітер, чорні хмари, бурхливе море, туман тощо.

Головним героєм більшості поезій Т. Падури є козак, воїн, байронічний романтичний бунтар – невід’ємна частина землі, що його зростила. Образ цей в інтерпретації автора має деякі спільні характерні риси. Так, наприклад, у вірші «Низовець» поет змалював постать низовця – завзятого вояка, який хвалиться, що він готовий напасти на Царгород і що його бояться турки. Козак з однойменної українки представлений молодим юнаком, що понад усе цінує волю та славу й сповнений бажанням кров’ю і вогнем відомстити ворогові. Символи війни наявні як на землі, так і у воді. Але це війна за відновлення колишніх кордонів Речі Посполитої.

У першому варіанті вірша «Козак» (1825, Кременець) козак не тільки воїн, а й дотепник, не цурається жіночого кохання, а за добу платню служить вірно і полякам:

Часом ляхам він послужить
За кожушок коротенький.

Цей вірш, за задумом Т. Падури, мав стати знаряддям агітаційної діяльності під час подорожі Лівобережною Україною.

Традиційний образ козака, доповнений описом неофіційного боку його життя під час перепочинку між боями, представлений у творі «Кошовий» (Чигирин, 1828). Мова тут йде про козака, який має кохану дівчину Дзюбу й важко переживає розлуку з нею.

Т. Падура ще з юнацьких років плекав намір створити віршовану історію України, адресовану широкому загалу читачів. Саме тому окремі історичні події стали своєрідним тлом та предметом зображення у багатьох творах. Однак історичне минуле Т. Падура не завжди трактував об’єктивно, на що у нього були свої причини, адже, як зазначала К. Якубовська-Кравчик, «треба пам’ятати про роль, яку відігравали думи й пісні як чинник консолідації укра-

їнської національної спільноти; вони становили важливе джерело культурної компетенції, особливо стилізованого історичного знання, наводили привабливу модель сприймання минулого й одночасно були вагомим елементом місцевого обряду, який відрізнявся від інших етносів чи націй» [5].

Спільна польсько-українська боротьба проти татар була також тематичним лейтмотивом поезії «Січовий» (Умань, 1828) та українки «Веслярі», яку Т. Падура написав під час своєї подорожі, переїжджаючи з гирла Бугу до Кізи-Кер – згадуючи, що цим шляхом козаки поверталися з походів на турків. Т. Падура оспівував не лише криваві діяння козаків, але передусім замислювався над сучасним політичним станом України. Він прагнув з'ясувати, що саме вплинуло на розвиток подій та призвело до занепаду її державності. Тому автор вдавався до історіософського ракурсу, зображував небувале ідеалізоване минуле в людській історії, яке, на його думку, самі ж народи занапали через територіальні конфлікти й боротьбу за землю, внаслідок чого над ними запанували деспотичні царі.

Т. Падура сягав у своїй творчості глибин історії, зокрема часів мандрівки полян на захід, бо українська земля зберегла традиції доантичних часів, що виражалося через «гомерівський спів», який походив з давніх пісень, що мали зв'язок із Давнім Римом та Грецією. Він відчував себе послідовником Гомера, українським лірником і торбаністом. Ніби сліпий пророк, Падура черпав своє натхнення з чистих першоджерел Слов'янщини та її героїчних традицій, він був уособленням народного філософа, політично заангажованого на справі вольності. Свобода, шалений козацький галоп степом та легенди, що йшли із глибин землі, яка, зважаючи на свою старожитність, не збагнена до кінця і заслуговує на назву «матері», як і її давні степові герої, які представляють трагічну та символічну українську історію і сплять у курганах і могилах, тож сучасникам лишається ці давні часи розбудити. Тому Падура намагався воскресити ідею золотої козацької вольності, й в цьому він знайшов свого однодумця – В. Жевуського, адже обоє вбачали відродження героїки через діяння козаків, наділених високими

моральними й естетичними рисами. І хоча поет докоряє: «А ти спиш, козаче?..» (вірш «Україна»), «А ти спиш, Січ!..» (вірш «Чайка») – у поезії «Козак» він висловив віру у звільнення:

Маєш знести, козак рідний,
Те негідне слово – власть?
І аж йому пан негідний
Невільника ім'я дасть?..

Місією своєю, як поета і громадянина, Т. Падура «у битві з деспотизмом» уподібнювався до Байрона, що став одним із вождів боротьби за національну незалежність Греції, творчість якого пройнята духом героїчного протесту проти всілякого гноблення людини, поривом служіння високому ідеалу свободи та справедливості. Хоча, варто зазначити, що місія поета як посланця Польщі до українського народу закінчилася разом із поразкою Листопадового повстання, а ця поразка, у свою чергу, розвіяла його ілюзії щодо швидкого звільнення. Т. Падура своїх героїв наділяв героїко-трагічним ліризмом; несучи в собі ознаки винятковості, вони, проте, заземлені та не протиставлені всьому світові чи людству. Він свідомо через образи козаків підносив героїку особистого діяння, прагнення вчинку для відродження звитяжності.

Т. Падура, як справжній романтик, не переставав вірити у тиртейську силу слова й пісні, місію народного проводиря, руйнівника національного та соціального гніту. В одному з пізніх віршів «До М***» він писав:

І ми, як народи, довго костеніли,
Скільки поразок і жертв перетерпіли!..
Хотіли ожити – і що ж ми мали?
Нові могили виростали.
Лиш Байрон зірвав з греків кайдани,
І вас я визволю з в'язничної тісні:
Створю слов'янам піснею гетьмани,
Історіє, лаври тобі з моєї пісні!..

Висновок і перспективи подальших досліджень. Нині з історичної перспективи, крім політичної та поетичної діяльності

Томаша Падури, можна вбачати в ньому яскравого, непересічного виразника ідеології тої частини польського суспільства, що проживала в Україні і змогла відчувати крокуюче відродження українського народу, як в політичному та культурному сенсі мала сміливість оголосити свою прихильність до нього і в майбутньому польсько-українському союзі бачила розв'язання найбільшої проблеми сучасності – ослаблення Російської імперії та їхніх завойовницьких прагнень.

Саме тому Т. Падура, навіть зі своєю псевдоісторичною фантастикою, романтизмом та українським мрійництвом, залишається великим лірником, який хотів достукатись своїм співочим словом до сердець передусім українського громадянства, щоб разом із польським народом позбутись ярма царизму й будувати нові автономні храми – польський і український.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у поглибленні студій, присвячених ролі Т. Падури як комунікатора українсько-польських культурно-історичних зв'язків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк В. Тимко Падура. Критико-біографічний та історично-літературний нарис. – Харків-Київ: Література і мистецтво, 1931. – 147 с.
2. Горбач О. Поет на межі двох націй і двох культур. До польсько-українських літературних взаємин. // Сучасність. – 1961 - №7, с. 32-43
3. Лесяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України. Історичні есе. – Т. 1. – К.: Основи, 1994. – С. 176.
4. Маковський С. «Українська школа» як варіант романтизму // Київські полоністичні студії. – Т. VII / Гол. ред., упорядн. та автор передм. Р. Радишевський. – К.: МП «Леся», 2005. – С. 30–39. – С. 39.
5. Якубовська-Кравчик К. Томаш Падура // Волинські Афіни 1805–1833 / 36. праць під ред. С. Маковського і В. Собчука. – Тернопіль: Богдан, 2006. – С. 132–133.

REFERENCES

1. Hnatiuk V. Tymko Padura. Critical-biographical and historical-literary essay. [Tymko Padura. Krytyko-biografichnyi ta istorychno-literaturnyi narys.] – Kharkiv-Kyiv: Literature and Art, 1931. – 147 p.

2. Horbach O. A poet on the border of two nations and two cultures. To Polish-Ukrainian literary relations. [Poet na mezhi dvokh natsii i dvokh kultur. Do polsko-ukrainskykh literaturnykh vziaymyn.] // *Modernity*. – 1961 - No. 7, p. 32-43

3. Lesyak–Rudnytskyi I. Intellectual beginnings of the new Ukraine. Historical essays. [Intelektualni pochatky novoi Ukrainy. Istorychni ese.] - Vol. 1. - K.: Osnovy, 1994. - P. 176.

4. Makovsky S. «Ukrainian school» as a variant of romanticism [«Ukrainska shkola» yak variant romantyzmu] // *Kyiv Polonistic Studies*. - T. VII / Ch. ed., arranged and the author preface. R. Radsyshevskyi. - K.: MP «Lesya», 2005. - P. 30–39. - p. 39.

5. Yakubovska–Kravchyk K. Tomasz Padura // *Volhynian Athens 1805–1833 / Collection. works under the editorship of S. Makovsky and V. Sobchuk*. – Ternopil: Bohdan, 2006. – P. 132–133.